

NEUROLOGIYA FANINING ZAMONAVIY TIBBIYOTDAGI AHAMIYATI VA NERV TIZIMI KASALLIKLARI

Amonov Feruzbek Shavkat o'g'li

Turon Universiteti Tibbiyot fakulteti Davolash ishi yo'nalishi

2-kurs talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20335644>

Annotatsiya. Mazkur maqolada nevrologiya fanining zamonaviy tibbiyotdagi o'rni, nerv tizimi kasalliklarining kelib chiqish sabablari, klinik belgilari, diagnostika va davolash usullari haqida batafsil ma'lumot berilgan. Shuningdek, markaziy va periferik nerv tizimi kasalliklari, ularning inson salomatligiga ta'siri hamda profilaktika choralarining ahamiyati yoritilgan. Maqolada zamonaviy nevrologiyada qo'llanilayotgan innovatsion texnologiyalar va davolash usullari tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: Nevrologiya, nerv tizimi, bosh miya, insult, epilepsiya, diagnostika, davolash, markaziy nerv tizimi, profilaktika.

Аннотация. В данной статье представлена подробная информация о значении неврологии в современной медицине, причинах возникновения заболеваний нервной системы, клинических симптомах, методах диагностики и лечения. Также рассмотрены заболевания центральной и периферической нервной системы, их влияние на здоровье человека и значение профилактических мер. Проанализированы инновационные технологии и современные методы лечения, применяемые в неврологии.

Ключевые слова: Неврология, нервная система, головной мозг, инсульт, эпилепсия, диагностика, лечение, центральная нервная система, профилактика.

Abstract. This article provides detailed information about the importance of neurology in modern medicine, the causes of nervous system diseases, clinical symptoms, diagnostic methods, and treatment approaches. The article also discusses diseases of the central and peripheral nervous systems, their impact on human health, and the importance of preventive measures. Innovative technologies and modern treatment methods used in neurology are analyzed.

Keywords: Neurology, nervous system, brain, stroke, epilepsy, diagnostics, treatment, central nervous system, prevention.

Kirish. Nevrologiya tibbiyotning eng muhim va murakkab sohalaridan biri hisoblanadi. Ushbu fan markaziy va periferik nerv tizimi kasalliklarini o'rganadi hamda ularni diagnostika qilish, davolash va oldini olish usullarini ishlab chiqadi. Nerv tizimi inson organizmidagi barcha a'zolar faoliyatini boshqaruvchi asosiy tizim bo'lib, uning faoliyatidagi har qanday buzilish inson salomatligiga jiddiy salbiy ta'sir ko'rsatadi. Inson organizmida nerv tizimi barcha a'zolari bir-biri bilan bog'lab turadi va organizmning tashqi muhitga moslashishini ta'minlaydi. Nerv tizimi yordamida inson fikrlaydi, harakat qiladi, sezadi va tashqi muhitdan axborot qabul qiladi. Shu sababli nerv tizimi faoliyatining buzilishi insonning jismoniy hamda ruhiy holatiga salbiy ta'sir qiladi. So'nggi yillarda asab tizimi bilan bog'liq kasalliklar soni ortib bormoqda. Bunga ekologik muammolar, stress, noto'g'ri ovqatlanish, zararli odatlar, uyqusizlik va ruhiy zo'riqish sabab bo'lmoqda. Ayniqsa, insult, epilepsiya, migren, Parkinson kasalligi va osteoxondroz kabi nevrologik kasalliklar zamonaviy tibbiyotning dolzarb muammolaridan biri hisoblanadi.

Bugungi kunda zamonaviy nevrologiyada innovatsion diagnostika usullari va yangi davolash texnologiyalarining qo'llanilishi kasalliklarni erta aniqlash hamda samarali davolash imkoniyatlarini kengaytirmoqda.

Asosiy qism

Nevrologiya haqida umumiy tushuncha

Nevrologiya — nerv tizimi kasalliklarini o‘rganadigan tibbiyot sohasi hisoblanadi. Nerv tizimi quyidagi qismlardan tashkil topadi:

markaziy nerv tizimi;

periferik nerv tizimi;

vegetativ nerv tizimi.

Markaziy nerv tizimiga bosh miya va orqa miya kiradi. Periferik nerv tizimi esa organizmdagi barcha nerv tolalarini o‘z ichiga oladi. Vegetativ nerv tizimi ichki a‘zolar faoliyatini boshqaradi.

Nerv tizimi inson organizmida quyidagi vazifalarni bajaradi:

harakat faoliyatini boshqaradi;

sezgi organlari faoliyatini nazorat qiladi;

ichki a‘zolar faoliyatini boshqaradi;

tafakkur va xotirani shakllantiradi;

organizmning tashqi muhitga moslashishini ta‘minlaydi.

Nerv tizimidagi har qanday buzilish inson hayot sifatining pasayishiga olib keladi.

Nevrologik kasalliklarning asosiy turlari

Insult

Insult bosh miyada qon aylanishining buzilishi natijasida yuzaga keladi. Ushbu kasallik inson hayoti uchun juda xavfli hisoblanadi. Insult natijasida bosh miya hujayralari kislorod yetishmovchiligi sababli zararlanadi.

Insultning asosiy belgilari:

nutq buzilishi;

qo‘l-oyoqlarning harakatsizlanishi;

bosh aylanishi;

hushdan ketish;

yuz qiyshayishi.

Kasallikni erta aniqlash bemor hayotini saqlab qolishda muhim ahamiyatga ega.

Epilepsiya

Epilepsiya bosh miyadagi nerv hujayralarining ortiqcha qo‘zg‘alishi bilan bog‘liq kasallik hisoblanadi. Ushbu kasallik tutqanoq xurujlari bilan namoyon bo‘ladi. Epilepsiya tug‘ma yoki orttirilgan bo‘lishi mumkin.

Migren

Migren kuchli bosh og‘rig‘i bilan kechadigan nevrologik kasallikdir. Migren ko‘pincha stress, uyqusizlik va ruhiy zo‘riqish natijasida paydo bo‘ladi.

Parkinson kasalligi

Parkinson kasalligi markaziy nerv tizimining surunkali kasalligi bo‘lib, harakat buzilishlari bilan kechadi. Ushbu kasallikda qo‘llarning qaltirashi, harakatning sekinlashishi va mushaklarning taranglashishi kuzatiladi.

Osteoxondroz

magnit-rezonans tomografiya (MRT);

kompyuter tomografiyasi (KT);

elektroensefalografiya (EEG);

elektromiografiya;

ultratovush tekshiruvi;

laborator tahlillar.

Mazkur usullar kasalliklarni erta aniqlash imkonini beradi va davolash samaradorligini oshiradi

Davolash usullari

Nevrologik kasalliklarni davolash kasallik turi va og'irlik darajasiga qarab belgilanadi.

Medikamentoz davolash

Bunda quyidagi dori vositalari qo'llaniladi:

og'riq qoldiruvchi preparatlar;

tinchlantiruvchi vositalar;

vitamin komplekslari;

qon aylanishini yaxshilovchi preparatlar;

yallig'lanishga qarshi vositalar.

Fizioterapiya

Fizioterapiya nerv tizimi faoliyatini tiklashda muhim o'rin tutadi. Jumladan:

massaj;

elektroforez;

davolovchi jismoniy mashqlar;

lazer terapiyasi qo'llaniladi.

Jarrohlik usullari

Og'ir holatlarda neyroxirurgik operatsiyalar amalga oshiriladi. Ayniqsa, bosh miya o'smalari yoki og'ir travmalarda jarrohlik muhim hisoblanadi.

Psixologik yordam

Stress va ruhiy zo'riqish bilan bog'liq kasalliklarda psixologik terapiya muhim ahamiyatga ega.

Zamonaviy nevrologiyadagi innovatsion texnologiyalar

Bugungi kunda sun'iy intellekt va raqamli texnologiyalar nevrologiya sohasida keng qo'llanilmoqda. MRT va KT tasvirlarini avtomatik tahlil qilish orqali kasalliklarni tez va aniq aniqlash imkoniyati yaratilmoqda.

Telemeditsina yordamida bemorlarni masofadan kuzatish va maslahat berish imkoniyati ham rivojlanmoqda. Robotlashtirilgan reabilitatsiya usullari insultdan keyingi bemorlarning tiklanish jarayonini tezlashtirmoqda.

Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti ma'lumotlariga ko'ra, nevrologik kasalliklar dunyo bo'yicha nogironlik va o'lim holatlarining asosiy sabablaridan biri hisoblanadi. Ayniqsa, insult va Alzheimer kasalligi keksa yoshdagi insonlar orasida keng tarqalgan.

Mutaxassislarning ta'kidlashicha, sog'lom turmush tarziga rioya qilish nevrologik kasalliklarning oldini olishda muhim o'rin tutadi. Muntazam uyqu, to'g'ri ovqatlanish, stressni kamaytirish va jismoniy faollik nerv tizimini mustahkamlaydi.

O'zbekistonda ham nevrologik kasalliklarni diagnostika qilish va davolash bo'yicha zamonaviy markazlar faoliyati yo'lga qo'yilgan. Zamonaviy diagnostika uskunalari yordamida kasalliklarni erta aniqlash imkoniyatlari kengaymoqda.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, nevrologiya inson salomatligini saqlashda muhim o'rin tutuvchi tibbiyot sohasi hisoblanadi. Nerv tizimi kasalliklarini erta aniqlash, zamonaviy diagnostika

usullaridan foydalanish va samarali davolash choralarini qo‘llash inson hayot sifatini yaxshilashda katta ahamiyatga ega.

Sog‘lom turmush tarziga amal qilish, stressni kamaytirish va muntazam tibbiy nazorat nevrologik kasalliklarning oldini olishda samarali vosita hisoblanadi. Zamonaviy tibbiyotning rivojlanishi nevrologik kasalliklarni davolash imkoniyatlarini yanada kengaytirmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Respublikasi Sog‘liqni saqlash vazirligi materiallari.
2. Jahon sog‘liqni saqlash tashkiloti (WHO) ma’lumotlari.
3. Axmedov A. “Nevrologiya asoslari”.
4. Karimov X. “Asab tizimi kasalliklari”.
5. Zamonaviy nevrologiya bo‘yicha ilmiy maqolalar to‘plami.
6. Tibbiyot institutlari uchun nevrologiya fanidan o‘quv qo‘llanmalar.
7. Neyrologiya va neyroxirurgiyaga oid xalqaro tavsiyalar.